

Mensenhandelmonitor 2022

Zicht op mensenhandel
en de integrale aanpak
in de regio Rotterdam

Aanleiding

Deze monitor geeft inzicht in de aard en omvang van mensenhandel in de regio Rotterdam. Hoe groot is het probleem? Zijn er trends of verschuivingen in de problematiek te ontdekken? Het doel van de monitor is antwoord geven op deze vragen en bijdragen aan een effectieve aanpak. De monitor kan daarnaast als instrument gebruikt worden bij de verantwoording aan burgemeesters en gemeenteraden.

De monitor is ontwikkeld in het kader van de regionale aanpak mensenhandel. De regionale aanpak omvat vijf opgaven:

1. Verbeteren zicht op aard en omvang van de verschillende vormen van mensenhandel.
2. Bevorderen regionale samenwerking: intensivering samenwerking gemeenten, onderwijs en zorg- en veiligheidsorganisaties.
3. Awareness, signaleren en melden
4. Aanpakken van faciliteerders en mensenhandelaren
5. Preventie & zorg voor het slachtoffer: het verbinden van zorg en veiligheid.

De monitor is een product van de VeiligheidsAlliantie regio Rotterdam (VAR) binnen de eerste opgave en is opgezet in samenwerking met de politie Eenheid Rotterdam, Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA), RIEC Rotterdam, Stichting Humanitas, FIER en de gemeenten Dordrecht en Rotterdam. Alle cijfers die door bovenstaande partners zijn aangeleverd hebben ook betrekking op de 23 regiogemeenten die bij de VAR zijn aangesloten.

Definitie mensenhandel

Mensenhandel is het werven, vervoeren of huisvesten van een persoon, met gebruik van dwang (in brede zin) en/of misleiding en/of misbruik van een kwetsbare positie en met het doel die persoon uit te buiten. In Nederland worden er drie vormen van mensenhandel onderscheiden:

- **Arbeidsuitbuiting:** Bij arbeidsuitbuiting wordt een persoon gedwongen tot het verrichten van arbeid. Deze arbeid vindt plaats onder mensonterende omstandigheden, leidt tot (vrijheids-)beperkingen voor de werknemer en inkomsten moeten vaak worden afgestaan aan de werkgever.
- **Seksuele uitbuiting:** Bij seksuele uitbuiting wordt een persoon gedwongen tot het verrichten van seksuele handelingen met of voor een ander persoon, tegen (verschillende vormen van) betaling. Dit kan zich op allerlei plaatsen voordoen. Voorbeelden hiervan zijn het gedwongen verlenen van seksuele diensten in hotels en massagesalons.
- **Criminele uitbuiting:** Bij criminele uitbuiting wordt een persoon gedwongen tot het plegen van strafbare feiten. Daarbij moeten de inkomsten (deels) worden afgestaan aan de uitbuiters. Voorbeelden daarvan zijn gedwongen diefstal (zakkenrollen, winkeldiefstal, inbraken, overvallen), gedwongen bedelarij, gedwongen drugsdelicten (drugshandel, -smokkel, -productie en hennep knippen), gedwongen fraude (uitkeringsfraude, oplichting, schijnhuwelijken) en illegale productie van namaakgoederen.

Meldroutekaart mensenhandel regio Rotterdam (VAR)

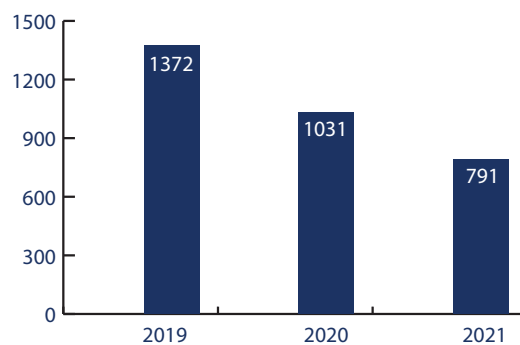

De meldroutekaart mensenhandel noemt een aantal veel voorkomende signalen die kunnen duiden op situaties van mensenhandel en geeft je de mogelijkheid de melding te doen bij instanties die dit verder kunnen oppakken.

Geschatte omvang van mensenhandel

De universiteiten van Tilburg en Utrecht hebben eind 2021 in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) onderzoek gedaan naar het aantal slachtoffers van mensenhandel in Nederland. Uit het onderzoek blijkt dat in 2018 en 2019 er jaarlijks ongeveer 5.000 (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel zijn. Dat betekent dat er per bestuurlijke regio 500 slachtoffers per jaar zouden zijn. Er wordt wel vermoed dat het aantal slachtoffers in de stedelijke regio's hoger ligt. Voor de regio Rotterdam betekent dit dat we uitgaan van ongeveer 500 – 600 slachtoffers van mensenhandel per jaar. Deze cijfers zijn in groot contrast met het aantal meldingen mensenhandel dat bij CoMensha binnenkomt. Zij zien al enkele jaren een daling van het aantal meldingen van slachtoffers van mensenhandel.

Landelijk aantal meldingen van slachtoffers van mensenhandel CoMensha.

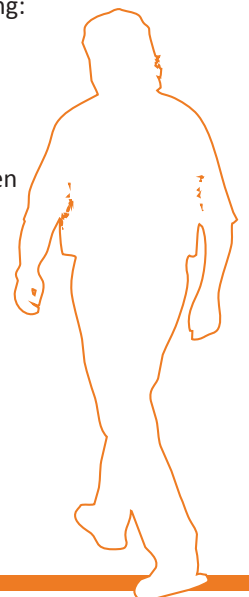

Hoewel CoMensha niet de exacte oorzaak weet van de daling, hebben zij wel het vermoeden dat deze aanhoudende daling komt door de pandemie, de interpretatie van de AVG en een andere prioritering bij de opsporingsdiensten

Dadermonitor mensenhandel

Eind 2022 is de Dadermonitor Mensenhandel 2017-2021 verschenen van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. In de periode 2017-2021 zijn er landelijk 893 opsporingsonderzoeken gestart. Hiervan ging 43% over seksuele uitbuiting in Nederland, 33% over seksuele uitbuiting in het buitenland, 6% over arbeidsuitbuiting en 5% over criminele uitbuiting. In totaal is 45% van deze mensenhandelzaken geseponeerd bij het Openbaar Ministerie (OM), meestal vanwege onvoldoende bewijs. Verder is het opvallend dat de strafrechtelijke aanpak van arbeidsuitbuiting ernstig achterblijft ten opzichte van andere mensenhandelvormen en zelfs qua zaken terugloopt in omvang. Tot slot is de recidive van daders van seksuele uitbuiting in Nederland hoog: 65% recidiveert binnen zeven jaar. Bovendien is de recidive snel: 36% van de daders recidiveert al binnen twee jaar. Ook is de recidive ernstig: binnen vijf jaar recidiveert 28% met vermogensdelicten, 25% met geweldsdelicten, 12% met drugsdelicten en 9% met wederom mensenhandel. Daders die recidiveren zijn vaak jong: 42% is jonger dan 23 jaar.

In de Dadermonitor worden ook een aantal aanbevelingen gedaan. De eerste gaat over het aanpassen van het proces van signalering bij de Arbeidsinspectie. De Nationaal Rapporteur beveelt aan om met de voorgenomen wijziging van artikel 273f, het begrip arbeidsuitbuiting te verduidelijken en te onderscheiden van aanpalende misstanden. De tweede aanbeveling is om daders van seksuele uitbuiting in Nederland passende resocialisatie te bieden, die aansluit op de achtergrond van de daders.

Uitbuiting licht verstandelijk beperkten

In het afgelopen jaar zijn de portefeuillehouder mensenhandel en het hoofd VAR deelnemer geweest bij één van de vier ronde tafels van het Nationaal gesprek Uitbuiting & LVB. Op basis van de ronde tafels is het rapport Uitbuiting & LVB: knelpunten en aanbevelingen voor een effectievere aanpak opgesteld. Het rapport en de begeleidende aanbiedingsbrief is aangeboden aan de staatssecretarissen Justitie en Veiligheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

De aanpak van mensenhandel- en smokkel in het RIEC-samenwerkingsverband

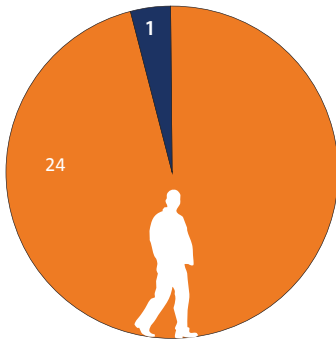
De verschillende verschijningsvormen van mensenhandel en mensensmokkel zijn al jaren als landelijk thema benoemd voor alle RIEC's. In de regio Rotterdam is een aantal jaar geleden een Handhavingsknelpunt onvergunde prostitutie ingericht. Dit Handhavingsknelpunt is in 2022 geëvalueerd en wordt in 2023 besproken in de Stuurgroep RIEC. Het RIEC Rotterdam is complementair aan het beleidskader mensenhandel Rotterdam en richt zich voornamelijk op de casuïstiek (de bestuurlijke en fiscale aanpak, eventueel parallel naast strafrechtelijke onderzoeken). In 2022 werden onder de regie van het RIEC Rotterdam vijf casussen gedraaid waarbij het thema mensenhandel van toepassing was. In 2022 is een verkennend overleg georganiseerd door het RIEC Rotterdam met de ketenpartners die betrokken zijn bij de aanpak van mensenhandel en mensensmokkel. Met de ketenpartners is overlegd, wat er binnen RIEC-verband meer kan worden gedaan om het aantal casussen in 2023 te vergroten.

Politiecijfers mensenhandel regio Rotterdam TMM (Team Migratiecriminaliteit en Mensenhandel)

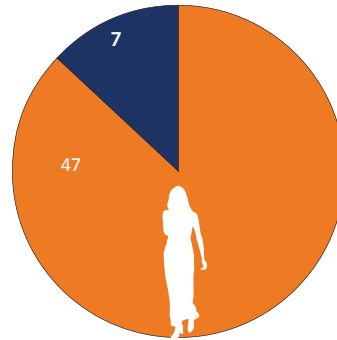
Informatieve gesprekken mensenhandel

2022¹

- 24 x seksuele uitbuiting
- 1 x overige vorm van uitbuiting
- 25 x totaal aantal gesprekken

2021

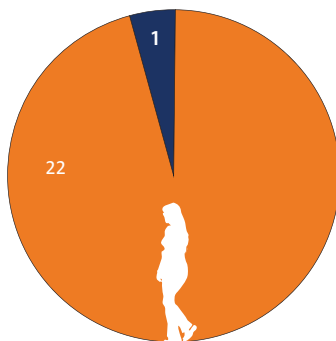

- 47 x seksuele uitbuiting
- 2 x arbeidsuitbuiting
- 1 x criminele uitbuiting
- 4 x overige vorm van uitbuiting
- 54 x totaal aantal gesprekken

Meerderjarig
Minderjarig

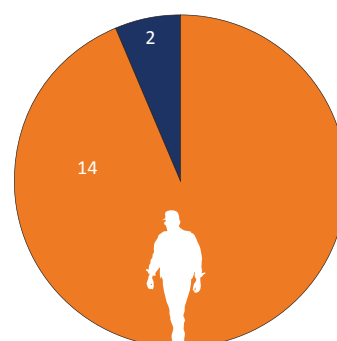
Aangiftes mensenhandel

2022

- 22 x seksuele uitbuiting
- 1 x arbeidsuitbuiting
- 23 x totaal aantal aangiftes

2021

- 15 x seksuele uitbuiting
- 1 x overige vorm van uitbuiting
- 16 x totaal aantal aangiftes

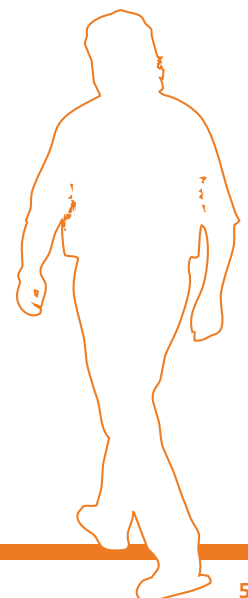
Meerderjarig
Minderjarig

Uit bovenstaande cijfers blijkt dat nog steeds het grootste deel van de binnengekomen meldingen en uitgevoerde onderzoeken seksuele uitbuiting betreft. De politie heeft wel enkele signalen van criminele uitbuiting ontvangen, maar deze hebben (nog) niet geleid tot een afgerond opsporingsonderzoek.

In 2022 heeft de politie 20 (vermoedelijke) slachtoffers gemeld bij CoMensha.

Dit betreffen de aangiftes die via automatische registratieformulieren zijn gedaan bij CoMensha. Mogelijk ligt dit aantal iets hoger als er handmatig nog meldingen zijn gedaan.

1) Dit verschil met 2021 heeft te maken met de wijze van vastlegging. Niet alle informatieve gesprekken worden geregistreerd. Daarentegen is in het aantal aangiftes zelfs een stijging te zien.

Cijfers Expertisecentrum Seksualiteit Sekswerk en Mensenhandel (ESSM)

Bij het ESSM van Stichting Humanitas wordt hulp geboden aan onder andere slachtoffers van mensenhandel. Ook wordt (preventieve) hulpverlening geboden aan personen in zorgelijke situaties. Het ESSM heeft een Meld- en adviespunt Jeugdprostitutie en Mensenhandel waar je terecht kunt met vermoedens van mensenhandel. Het Meld- en adviespunt is zeven dagen per week bereikbaar voor slachtoffers, naasten of professionals voor informatie, advies en het doen van meldingen. Sinds 2022 zijn alle gemeenten binnen de regio van de VAR aangesloten op het Meld- en adviespunt en de zorgcoördinatie vanuit het ESSM.

Meld- en adviespunt mensenhandel

In 2022 is voor 168 situaties contact opgenomen met het Meld- en adviespunt mensenhandel. Dit is een toename ten opzichte van 2021, toen er in totaal 129 meldingen gedaan zijn met betrekking tot mensenhandel. Deze toename was verwacht, aangezien het Meld- en adviespunt sinds juni 2022 is uitgebreid naar de gehele VAR regio.

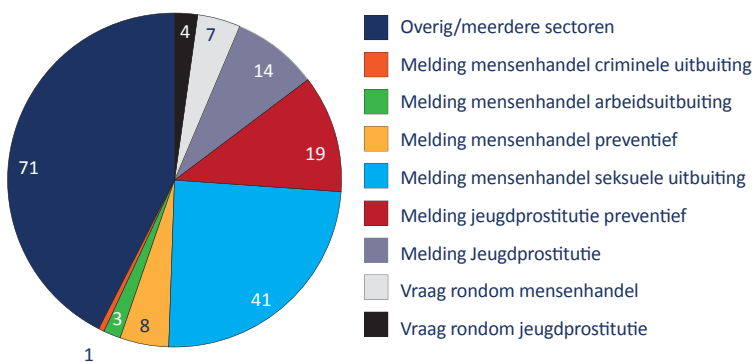
Wat opvalt in de cijfers met betrekking tot het Meld- en adviespunt, is het kleine aantal 'zelfmelders'. Verreweg het grootste deel van de meldingen (154) wordt gedaan door medewerkers van professionele organisaties. Dit zijn hulpverleningsorganisaties, wijkteams, politie, huisartsen en docenten.

Wanneer gekeken wordt naar de verdeling in gender, betreft het merendeel van de meldingen vrouwen. Deze verdeling is in lijn met de afgelopen jaren. De soort vragen die gesteld worden verschillen van onderwerp, waarin een verschuiving te zien is. Waar in eerdere jaren het merendeel van de vragen seksuele uitbuiting betrof, werd in 2022 vaker contact opgenomen over arbeidsuitbuiting, criminele uitbuiting of een combinatie van diverse vormen van uitbuiting.

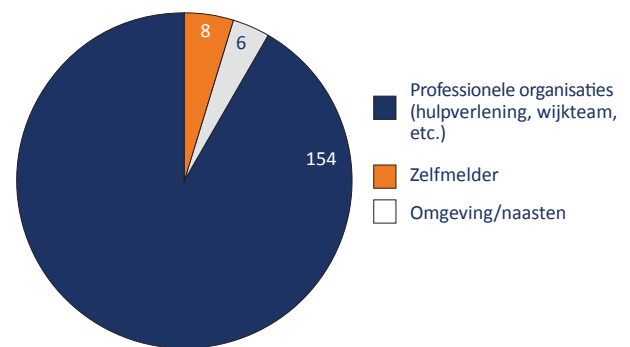
Tenslotte ging in 2022 het grootste deel van de meldingen over personen uit de stad Rotterdam. Dit ligt in lijn met voorgaande jaren. Voor de komende jaren is de verwachting dat er meer meldingen uit de hele VAR regio zullen komen, gezien de recent uitbreiding van het Meld- en adviespunt.

Contactmomenten Meld- en adviespunt mensenhandel - Totaal aantal meldingen 168

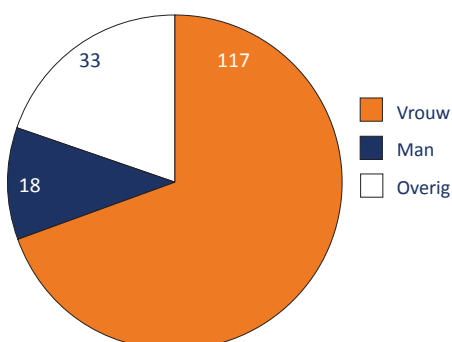
Sector / soort vraag

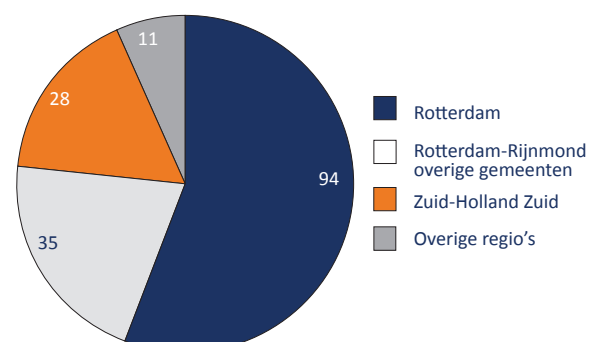
Melder

Gender

Regio

Hulpverlening

In 2022 zijn binnen het ESSM 143 slachtoffers van mensenhandel geholpen. In 2021 werden er 162 cliënten aangemeld voor hulpverlening vanuit de thematiek mensenhandel. Ook in de hulpverlening komt het merendeel van de cliënten uit de stad Rotterdam.

Seksuele uitbuiting is in de hulpverlening de meest voorkomende vorm van uitbuiting. 121 cliënten hebben in 2022 te maken gehad met seksuele uitbuiting (waarvan 28 cliënten een preventief traject ondergingen). Preventieve hulpverlening vormt een belangrijk onderdeel van de hulpverlening aan slachtoffers mensenhandel. In deze trajecten worden personen in zorgelijke situaties geholpen om te voorkomen dat zij in een uitbuitings-situatie terecht komen.

Overeenkomstig met de meldingen bij het Meld- en adviespunt, zitten er voornamelijk vrouwelijke cliënten in de hulpverlening binnen het ESSM. De verdeling in leeftijdscategorieën verschilt, maar een groeiend deel van de cliënten is onder de leeftijd van 23 jaar. In 2022 was dit ongeveer de helft van alle hulpverleningstrajecten. De groep jonge cliënten is al enkele jaren groeiend, wat een zorgelijk signaal afgeeft en het belang van preventieve trajecten benadrukt.

De grote verschillen in het aantal slachtoffers dat zich bij de politie meldt en het aantal slachtoffers dat zich bij het ESSM meldt, ontstaat door een ander gebruik van het begrip slachtoffer. Bij de politie wordt iemand als slachtoffer aangemerkt vanuit de juridische betekenis, terwijl bij het ESSM het verhaal van het slachtoffer leidend is. Wanneer iemand terechtkomt bij de hulpverlening, leidt dit niet automatisch ook tot een aangifte.

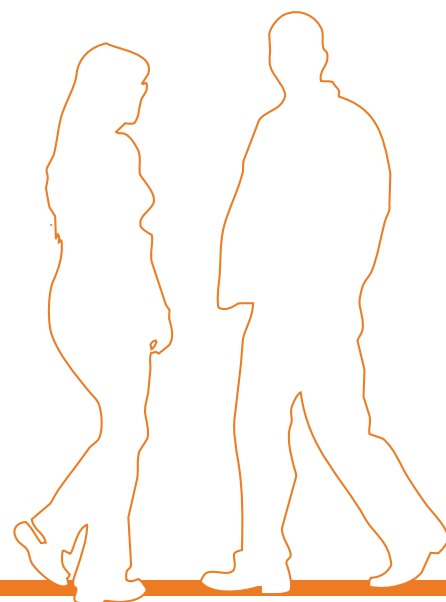
Cliënten ambulante hulpverlening

Sector	Aantal
Jeugdprostitutie	66
Jeugdprostitutie preventief	6
Mensenhandel preventief	22
Mensenhandel seksuele uitbuiting	27
Mensenhandel arbeidsuitbuiting	21
Mensenhandel criminele uitbuiting	1
Totaal slachtoffers	143

Gender	Aantal
Vrouw	115
Man	12
Overig/onbekend	16

Verblijfstatus	Aantal
B8 status	36
Nederlands paspoort	30
Overig	77

Leeftijdscategorie	Aantal
< 18	23
18 < 23	36
23 < 30	23
30 < 40	33
40 < 50	11
50 < 60	5
60 < 70	2
Onbekend	10

Nieuwe ontwikkelingen en initiatieven 2022

De regionale aanpak is continu in beweging, zo hebben er in 2022 volop nieuwe ontwikkelingen en initiatieven plaatsgevonden.

Lancering bewustwordingscampagne ‘Kijk op mensenhandel’

In 2022 hebben de VAR, RIEC Den Haag en het Regionale Samenwerkingsverband Integrale Veiligheid (RSIV) een campagne ontwikkeld voor de bewustwording van mensenhandel. De campagne ‘[Kijk op Mensenhandel](#)’ is beschikbaar voor alle gemeenten die binnen de eigen organisatie willen werken aan bewustzijn rond het thema mensenhandel. Voor gemeenten is er een aparte pagina met een [toolbox](#) beschikbaar.

Bron: Kijk op Mensenhandel

Lancering bewustwordingscampagne ‘Steek jij je hand uit’

In mei 2022 is in opdracht van de VAR de site www.steekjijehanduit.nl gelanceerd. Het doel van de bewustwordingscampagne ‘Steek jij je hand uit’ is het voorkomen en verminderen van criminele, seksuele en arbeidsuitbuiting onder jongeren. De website geeft jongeren, hun ouders en docenten tips over het herkennen van signalen, handelingsperspectieven en zij kunnen lezen waar zij met signalen terecht kunnen. Het platform en de materialen zijn beschikbaar voor alle gemeenten in Nederland. Hiervoor is een [portaal](#) gemaakt waar promotiemateriaal, een communicatieplan en dergelijke te vinden is. De campagne is gelanceerd op een middelbare school in Capelle aan den IJssel. De campagne is aan de gemeenten binnen de regio Rotterdam aangeboden, zodat ze deze zelf kunnen inzetten. Een aandachtspunt is dat het voor gemeenten soms lastig is om binnen te komen bij middelbare scholen. De gemeente Lansingerland heeft de campagne in het vierde kwartaal van 2022 ingezet tijdens de “maand van de ondermijning”. Daarnaast is er in de Week tegen Mensenhandel vanuit de VAR een socialmediacampagne geweest om het platform te promoten via Instagram en snapchat. Beiden acties hebben een toename laten zien in de bezoeken van de website.

Aandachtsfunctionarissen in elke gemeente in de regio Rotterdam

Sinds 2019 zijn er in elke gemeente in de regio Rotterdam aandachtsfunctionarissen mensenhandel aangesteld. De VAR ondersteunt de aandachtsfunctionarissen bij de uitvoering van hun rol. Afgelopen jaar was dat onder andere met voorlichtingsmateriaal voor Oekraïense vluchtelingenopvang, aanbod van e-learnings en een webinar voor gemeentelijk professionals over het signaleren en herkennen van mensenhandel. Aandachtsfunctionarissen hebben een kennisfunctie; zo hebben de wijkmanagers van de gemeente Dordrecht een voorlichting gehad van de aandachtsfunctionaris in het herkennen van de verschillende vormen van mensenhandel.

Actieweek politie

In juni heeft de politie Eenheid Rotterdam een eerste actieweek gehad vanuit Team Migratiecriminaliteit en Mensenhandel (TMM). De week was gericht op de aanpak van klanten van minderjarige sekswerkers. Dit betreffen verdachten van overtreding van artikel 248b WvSR. Dit is gedaan om met name aandacht te krijgen voor de kwetsbaarheid van minderjarigen in de prostitutie. Met de aanpak van klanten hopen we te voorkomen dat minderjarigen in de prostitutie belanden.

Inhoud artikel 248b van het Wetboek van Strafrecht:

“Hij die ontucht pleegt met iemand die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele handelingen met een derde tegen betaling en die de leeftijd van zestien jaren maar nog niet de leeftijd van achttien jaren heeft bereikt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.”

Daarnaast is er vanuit de politie in 2022 steeds meer aandacht gekomen voor criminele uitbuiting. Zo is er een actieplan opgesteld. Eén van de actiepunten, namelijk het trainen van ZSM²-medewerkers, heeft al plaatsgevonden.

Week tegen de mensenhandel

De VAR, het ESSM en de politie organiseerden rond de Europese Dag van de Mensenhandel op 18 oktober een ‘week tegen mensenhandel’. Hier vonden meerdere activiteiten plaats. Vanuit de VAR werd er tijdens deze week onder andere een regionaal webinar mensenhandel georganiseerd voor gemeentelijke professionals. Ook was er een VR-experience mensenhandel bij de Najaarscarrousel van de VAR³. Verder vond er in de week een netwerkbijeenkomst plaats van het ESSM Rotterdam. Tenslotte was er ook een social mediacampagne rondom de bewustwordingscampagne ‘Steek jij je hand uit’.

Vanuit de politie stond deze week de podcast van “Geboeid” in het teken van mensenhandel. Daarnaast zijn er presentaties door Team Migratiecriminaliteit en Mensenhandel (TMM) gegeven bij het project “Onwijze Moeders” en bij het District Noord, en werd er door het TMM een chatsessie van “Vraag het de politie” gevoerd. Verder had de politie beschikking over VR-brillen vanuit de VAR² waarmee een mensenhandel-scenario kon worden beleefd. Deelnemers vonden de ervaring angstaanjagend levensecht.

Vernieuwde voorlichting ESSM

In 2022 is door het ESSM in opdracht van de gemeente Rotterdam een nieuwe voorlichting ontwikkeld rondom criminele en seksuele uitbuiting. Met het uitrollen van deze voorlichting onder scholen (VO en MBO) en professionals streeft het ESSM ernaar om uitbuitingssituaties onder jonge inwoners van de regio te voorkomen.

Awareness hotels en vakantieparken

In hotels, vakantieparken en in de horeca komen verschillende mensen om van hun vrije tijd te genieten of voor zakelijke afspraken. Helaas zijn er ook klanten die een hotel of vakantiepark gebruiken als plek voor seksuele uitbuiting. De burgemeesters en aandachtsfunctionarissen van alle gemeenten hebben via de VAR informatie ontvangen om bij de recreatiebedrijven in hun gemeente aandacht te vragen voor het volgen van een gratis [training](#), waarbij personeel leert signalen van mensenhandel te signaleren. Daardoor kunnen slachtoffers van mensenhandel worden geholpen en daders worden aangepakt.

Hotels en recreatiebedrijven in Dordrecht zijn aangeschreven door de burgemeester. Er is aandacht gevraagd voor de problematiek rond seksuele uitbuiting, waarbij een beroep werd gedaan op de maatschappelijke verantwoordelijkheid. De gratis training van www.noplaceforsextrafficking.org is onder hun aandacht gebracht met als doel: herkennen, signaleren en melden.

2) ZSM staat voor Zorgvuldig, Snel en op Maat. ZSM is bedoeld om veelvoorkomende criminaliteit als (winkel)diefstal, vernieling, licht uitgaansgeweld of verduistering aan te pakken. Hierbij wordt in elke zaak maatwerk geleverd via een aanpak die recht doet aan de belangen van de dader, het slachtoffer en de maatschappij. Ketenpartners zoals het OM en de politie werken hierbij op één locatie samen.

3) Twee keer per jaar organiseert de VAR een kennisbijeenkomst met workshops, dit wordt ook wel een ‘carrousel’ genoemd.

Training gemeenten Rotterdam en Dordrecht aan collega's bij opvanglocaties Oekraïense vluchtelingen

In december 2022 hebben collega's van de gemeente Rotterdam die werkzaam zijn bij opvanglocaties voor Oekraïense vluchten een cursus mensenhandel gehad van het ESSM en de Arbeidsinspectie (NLA). Op deze manier zijn zij meer alert op eventuele signalen van mensenhandel.

In de gemeente Dordrecht zijn er in 2022 signalen van arbeidsuitbuiting bij Crownpoint (opvang voor Oekraïense vluchtelingen) ontvangen. Deze zijn door tussenkomst van de aandachtsfunctionaris gedeeld met de NLA. De vluchtelingen kregen uitleg van FNV-CNV waarbij uitgebreid op het onderwerp van arbeidsuitbuiting is ingegaan. Ook zijn er flyers beschikbaar gesteld in het Oekraïens, Engels en Russisch. Hierna zijn in samenwerking met stichting FairWork twaalf medewerkers opgeleid die werken bij de vluchtelingenopvang. Begeleiders in de opvang voor Oekraïense vluchtelingen kregen een training van de FairWork Academie om signalen van mensenhandel te herkennen. Ook leerden zij, door te oefenen met een acteur, doorvragen op arbeidsomstandigheden, loon en dwangmiddelen. Het trainen van begeleiders heeft vervolgens weer geleid tot nieuwe signalen.

Verdere awareness rondom mensenhandel

Verder organiseerden drie aandachtsfunctionarissen mensenhandel van Veilig Thuis ZHZ (Zuid Holland Zuid) een themabijeenkomst voor collega's waarbij zij zijn voorgelicht door onder andere een ervaringsdeskundige van Lumens (Expertisecentrum Mensenhandel en (jeugd)Prostitutie (EMP)) en Stichting Humanitas Rotterdam.

Tot slot was er in het voorjaar van 2022 in Gorinchem en in Vlaardingen de indrukwekkende fototentoonstelling 'Open je Ogen voor mensenhandel' van CoMensha en Stichting Open Mind te zien.

Bron: gemeente Gorinchem

Arbeidsuitbuiting:

- Bij arbeidsuitbuiting wordt een persoon gedwongen tot het verrichten van arbeid. Deze arbeid vindt plaats onder mensonterende omstandigheden, leidt tot (vrijheids-)beperkingen voor de werknemer en inkomsten moeten vaak worden afgestaan aan de werkgever.

Arbeidsuitbuiting kan plaatsvinden in alle sectoren; het meest bekend zijn de horeca, land- en tuinbouw en de bouw. Het gaat vaak om kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt, zoals EU-arbeidsmigranten. Dwang, geweld, dreiging, afpersing, fraude en misleiding spelen vaak een rol. Arbeidsuitbuiting komt in de (landelijke) statistieken weinig voor, hoewel bij controles van gemeenten en Arbeidsinspectie regelmatig misstanden op de werkvloer worden aangetroffen. Hieronder treft u diverse statistieken aan die een beeld geven van hoe deze fenomenen zich manifesteren in de 23 gemeenten van de (bestuurlijke) regio Rotterdam. De cijfers hebben betrekking op personen die in onze regio werkzaam zijn.

- **Ernstige benadeling**

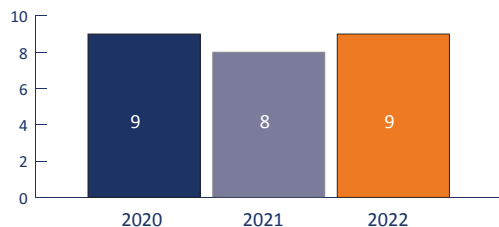
Arbeidsuitbuiting bewijzen in het strafrecht is ingewikkeld. Het is lastig om voldoende bewijslast te verzamelen voor mensenhandel zoals deze nu gedefinieerd is in het artikel 273 Wetboek van Strafrecht. De lopende aanpassingen van het wetsartikel zullen dat in de toekomst waarschijnlijk makkelijker maken. Wanneer arbeidsuitbuiting niet bewezen kan worden, maar er wel meerdere misstanden worden gesignaleerd, wordt er gesproken over 'ernstige benadeling'. Hierdoor komen werkgevers die zich hieraan schuldig maken, vaak slechts weg met een bestuurlijke boete.

- **Onderzoekresultaten**

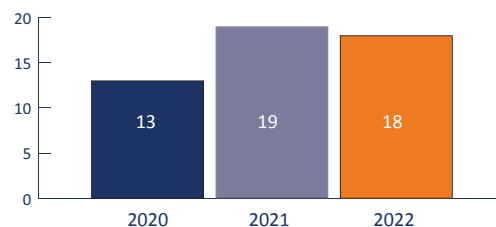
De Nederlandse Arbeidsinspectie controleert reactief. Dit betekent dat zij bedrijven op basis van signalen controleren op de naleving van de ATW (Arbeidstijdenwet), WML (Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag), WAV (Wet Arbeid Vreemdelingen), e.d. Zij letten daarbij ook op signalen van uitbuiting. In de regio Rotterdam leverden de controles over 2022 het volgende op:

Aantal meldingen arbeidsuitbuiting en ernstige benadeling regio Rotterdam

Arbeidsuitbuiting

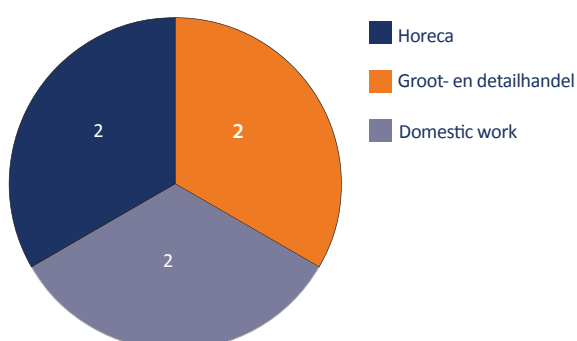

Ernstige benadeling

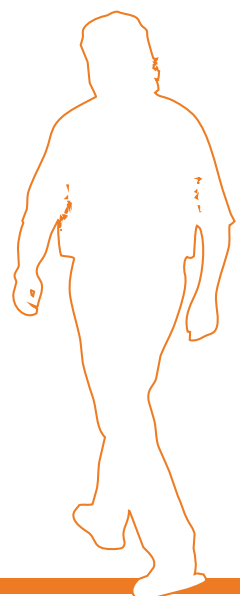
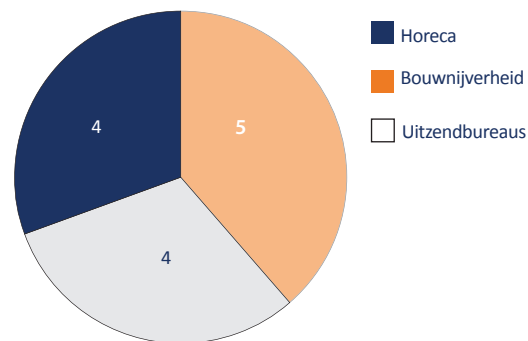

Top 3 van sectoren waarover meldingen afkomstig zijn

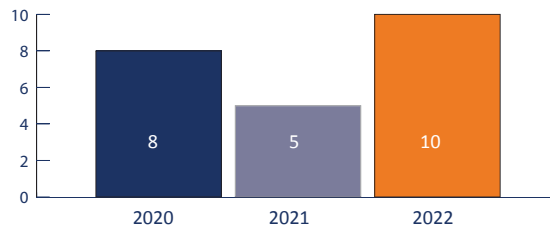
Arbeidsuitbuiting

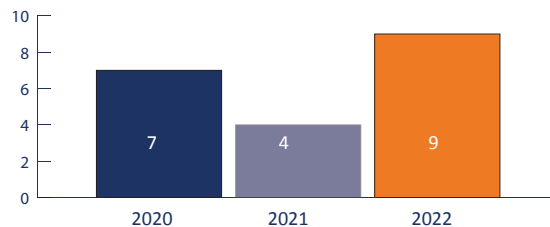
Ernstige benadeling

Aantal keren dat geringste aanwijzing is vastgesteld

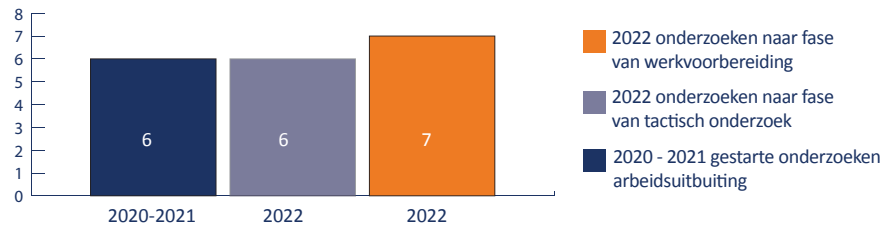

Aantal aangiften arbeidsuitbuiting

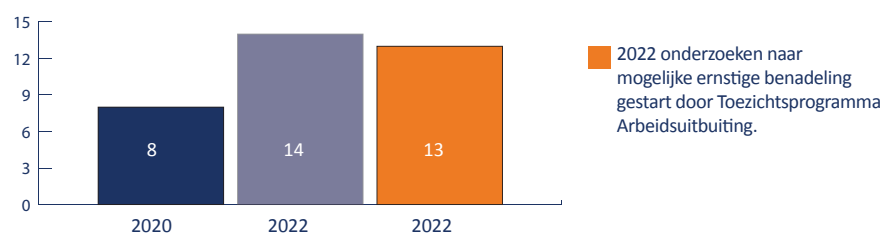
Aantal gestarte onderzoeken arbeidsuitbuiting

In één onderzoek kunnen er meerdere meldingen opgenomen worden.

Aantal gestarte zaken ernstige benadeling

In één onderzoek kunnen er meerdere meldingen opgenomen worden.

Resultaten afgeronde zaken ernstige benadeling⁴

In totaal zijn er in de periode 2022 geen onderzoeken in de regio afgerond waarbij er ernstige benadeling is vastgesteld.

Bovenstaande zaken worden gekenmerkt door situaties met ernstige overtredingen van de WML, ATW, Arbowet en huisvestingswet. Ook bij een cumulatie van andere overtredingen kan er sprake zijn van ernstige benadeling.

4) Gestarte zaken en afgeronde zaken in 2022 zijn niet altijd aan elkaar te relateren vanwege de doorlooptijd, een afgerond onderzoek kan voor de periode 2022 zijn gestart.

Het signaleren van arbeidsuitbuiting is lastig. Toch zijn er verschillende tekenen die kunnen wijzen op mensenhandel. Die noemen we geringste aanwijzing. Voorbeelden van geringste aanwijzing zijn:

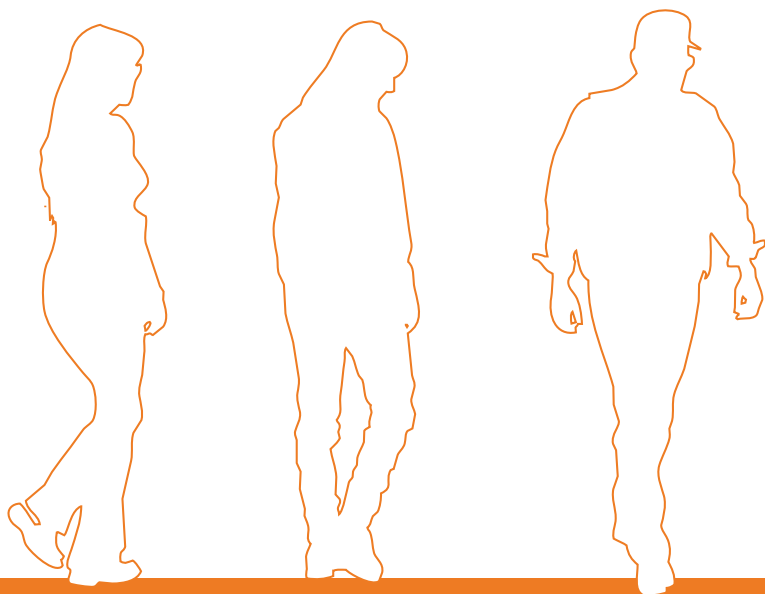
- Slapen op de werkplek;
- Inhouden reisdocument;
- Schuldbinding;
- Geen bankpas;
- Onthouden van medische hulp;
- Dwangindicaties: dreigen met ontslag/geweld, beveiliging van het gebouw (knokploeg);
- LVB, analfabeet, kind, in combinatie met overtredingen of andere indicatoren;
- Ongedocumenteerde vreemdeling, in combinatie met overtredingen of andere indicatoren;
- Onbekend zijn met het adres van woonlocatie en werkplek.

De ministeries van J&V en SZW werken aan landelijke wetgeving om arbeidsuitbuiting eerder strafrechtelijk aan te kunnen pakken. Het kabinet wil het makkelijker maken om mensen te vervolgen die zich schuldig maken aan mensenhandel en uitbuiting van migranten. Daarbij wordt het misdrijf 'ernstige benadeling' in de wet opgenomen.

EU-arbeidsmigranten en het Oekraïnehuis

In het programma 'EU-arbeidsmigranten, een menswaardig bestaan' van de gemeente Rotterdam is arbeidsuitbuiting een belangrijk onderwerp. In 2022 zijn er acht controledagen op bouwplaatsen geweest waarbij 51 grotere en kleine bouwlocaties zijn bezocht. Op zeven locaties werd conform regelgeving gewerkt, op twintig locaties werd op dat moment niet gewerkt en op 24 locaties zijn overtredingen (o.a. niet voldoen aan Wet Minimumloon, overtreding Arbeidstijdenwet) en misstanden (zoals slapen op de werkplek of een onveilige bouwplaats) geconstateerd.

In het Oekraïnehuis, een plek voor alle vluchtelingen uit Oekraïne waar men lotgenoten kan ontmoeten, gebruik kan maken van de kledingbank en samen kan koken, is een arbeidsbemiddelingsbalie van de gemeente Rotterdam gevestigd. Om de ronselpraktijken rond deze locatie te stoppen wordt voorlichting gegeven over werken in Nederland en naar werk bemiddeld.

Seksuele uitbuiting:

- **Bij seksuele uitbuiting wordt een persoon gedwongen tot het verrichten van seksuele handelingen met een andere persoon tegen betaling.**

Sekswerk kan beteken dat een persoon seks heeft met een ander voor geld, maar het kan ook zijn dat iemand voor een webcam seksuele handelingen verricht. Dader en slachtoffer van seksuele uitbuiting kunnen elkaar fysiek ontmoet hebben, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een fysieke relatie. Tegenwoordig worden de contacten ook steeds meer online gelegd, via sociale media of dating apps. Iemand kan op meerdere manieren gedwongen worden tot seksuele handelingen, bijvoorbeeld door geweld, chantage of het dreigen met het verspreiden van naaktfoto's of seksfilmpjes.

Bij seksuele uitbuiting kan het lastig zijn om de uitbuiting aan te tonen. Zo zien we de laatste tijd steeds meer netwerken waarin met name sekswerkers met een internationale achtergrond worden 'gerouleerd'. De sekswerker moet hierbij aan meerdere personen een deel van de verdiensten afstaan, zoals aan een telefoniste, een chauffeur en de verhuurder van een woning. Deze personen maken zich niet direct schuldig aan uitbuiting omdat zij slechts een deel van de verdiensten ontvangen en hier ook diensten voor leveren, maar het geheel kan er wel voor zorgen dat de sekswerker zelf weinig van de eigen verdiensten overhoudt. In deze zaken is het lastig om tot een veroordeling op basis van 273f Wetboek van Strafrecht te komen.

Onderzoeken

De onderzoeken die de politie in 2022 heeft gedraaid rond mensenhandel betroffen nagenoeg allemaal het onderwerp seksuele uitbuiting. De aanleidingen voor deze onderzoeken (dus de wijze waarop de informatie bij de politie is gekomen die aanleiding heeft gegeven tot het uiteindelijke onderzoek) zijn bekeken. Hieruit blijkt dat het overgrote deel (ruim 56%) van de onderzoeken gestart is naar aanleiding van een binnengekomen melding. Deze meldingen komen dan van een andere afdeling/ dienst binnen de politie, of van meldingen vanuit buitenaf, bijvoorbeeld van klanten of een zorgmelding.

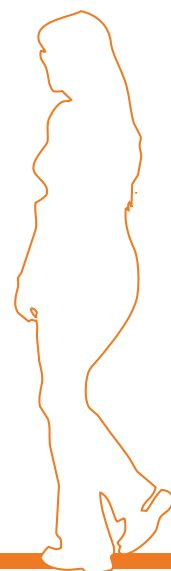
Uit de relaties tussen de daders en de slachtoffers blijkt dat deze relaties met name via via gelegd zijn of uit een netwerk komen en via anderen met elkaar in contact gekomen zijn. Dit betreft bijna de helft van de zaken. Andere manieren waarop zij in contact met elkaar zijn gekomen is via de relationele sfeer of online contact. Overigens zit er natuurlijk wel flinke overlap tussen online, via via en het netwerk omdat deze lijnen ook vaak via sociale media lopen.

In iets meer dan de helft van de opsporingsonderzoeken betrof het een casus waarbij er sprake was van 1 dader versus 1 slachtoffer. In de andere helft betrof het dus meerdere slachtoffers en/of daders.

De daders in de opsporingsonderzoeken van de politie vallen voornamelijk in de leeftijdscategorie ouder dan 26 jaar (dit betreft 70%). De andere daders vallen in de leeftijdscategorie 18-25 of de leeftijd is onbekend. De slachtoffers in deze onderzoeken vallen voornamelijk in de leeftijdscategorie ouder dan 26 jaar (50%) gevolgd door 18-25 jaar (27%). Er waren twee minderjarige slachtoffers in onderzoeken.

Regionaal Controle Team

Het Regionaal Controle Team (RCT) bestaat uit toezichthouders van diverse gemeenten, het ROBT (Regionaal Operationeel Bestuurlijk Team) en gespecialiseerde rechercheurs vanuit de AVIM. Het RCT voert integrale controles uit in de onvergunde prostitutiebranche in de regio. De aanpak is bedoeld om eventuele faciliteerders en/of uitbuiters **van onvergunde prostitutie** aan te pakken en zicht te krijgen op de aard/omvang van de misstanden in de onvergunde branche. Door controles van het RCT worden gezamenlijk de misstanden in deze branche aangepakt, waarbij de gespecialiseerde rechercheurs van de AVIM letten op mogelijke signalen die kunnen wijzen op mensenhandel en hier vervolg aan kunnen geven. De toezichthouders van de gemeenten/het ROBT pakken de bestuurlijke afhandeling op en verlenen indien nodig nazorg aan betrokkenen.

Criminele uitbuiting:

- **Bij criminele uitbuiting wordt een persoon gedwongen tot het plegen van strafbare feiten. De opbrengsten daarvan moet de persoon (deels) afstaan aan de uitbuiters. Daarbij kunnen harde dwangmiddelen worden gebruikt, zoals geweld of bedreiging, maar ook zachte dwangmiddelen, zoals het misbruik maken van een kwetsbare positie (jonge leeftijd/LVB/psychische problematiek).**

Criminele uitbuiting verschilt van de andere vormen van mensenhandel, omdat de slachtoffers zich ook schuldig maken aan het plegen van een strafbaar feit. Slachtoffers lopen daardoor kans om onterecht als dader te worden vervolgd.

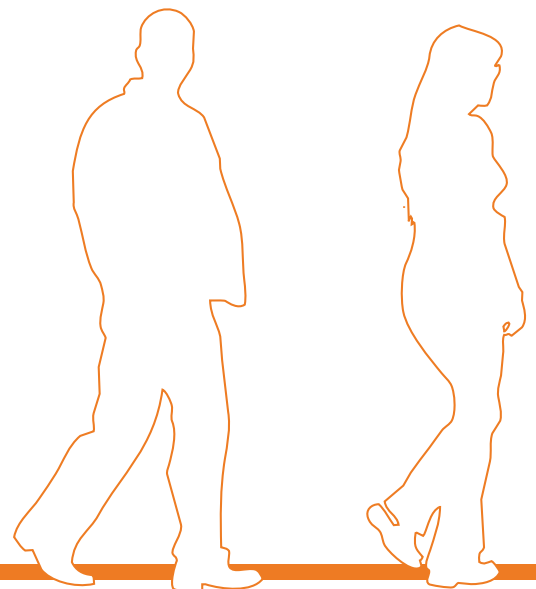
Ondanks de toegenomen aandacht voor criminele uitbuiting, is er in Nederland nog beperkt zicht op de aard en omvang van het probleem. We vermoeden dat deze vorm van uitbuiting veel meer voorkomt in de samenleving dan dat nu bekend is. Hoewel er bij de politie er wel signalen van criminele uitbuiting binnen zijn gekomen, heeft dit vooralsnog niet geleid tot een afgerond onderzoek.

De gemeente Rotterdam heeft het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (CKM) in 2021 onderzoek laten doen naar de aard en (vermoedelijke) omvang van criminele uitbuiting in Rotterdam. Uit de resultaten van dit onderzoek blijken de vermoedens wijdverspreid over de stad. Uit het onderzoek blijkt dat criminele uitbuiting in Rotterdam veel meer lijkt voor te komen dan de officiële registraties laten zien. Voor het onderzoek vulden bijna vijfhonderd eerstelijnsprofessionals een vragenlijst in over hun ervaringen met criminele uitbuiting en werden aanvullend met veertien professionals interviews gehouden. Bijna de helft van de professionals gaf aan in de afgelopen twee jaar (vermoedelijke) slachtoffers van criminele uitbuiting te hebben gesignaleerd. In veel gevallen ging het daarbij om financiële delicten, zoals gedwongen pinpasfraude, en om het handelen of vervoeren van drugs.

Op dit moment voert het CKM een vervolgonderzoek uit namens de gemeente Rotterdam een vervolgonderzoek uit met de volgende onderzoeksvraag: In hoeverre komt criminele uitbuiting voor in het primair en voortgezet onderwijs in Rotterdam en welke knelpunten, uitdagingen en kansen ervaren onderwijsinstellingen bij de aanpak hiervan? Dit onderzoek zal in 2023 gepubliceerd worden.

In de campagnes en voorlichtingen die de afgelopen periode zijn ontwikkeld, ontstaat er ook steeds meer aandacht voor criminele uitbuiting. Zo is criminele uitbuiting een thema in de campagne 'Kijk op Mensenhandel', die is ontwikkeld vanuit de VAR. Ook richt de vernieuwde voorlichting van het ESSM zich naast seksuele uitbuiting, nu ook deels op criminele uitbuiting. Deze voorlichting kan eraan bijdragen dat er op scholen (VO en MBO) meer aandacht ontstaat voor criminele uitbuiting.

In de gemeente Rotterdam wordt er in 2023 gestart met een pilot op het gebied van criminele uitbuiting. Het doel hiervan van deze pilot is om te komen tot een onderbouwde en effectieve aanpak van criminele uitbuiting. De rol van ouders in de aanpak is hierin ook onderzocht, en deze zal in het vervolg ook worden meegenomen. Daarnaast gaat de politie in 2023 nog meer aandacht vragen voor criminele uitbuiting en hier ook gericht acties en initiatieven op ondernemen.

Conclusie

De regionale aanpak mensenhandel was in 2022, net zoals afgelopen jaren, volop in ontwikkeling. De uitbreiding van het Meld- en adviespunt van het ESSM van Stichting Humanitas naar de gehele regio is een hele mooie stap in de regionale aanpak mensenhandel. Alle regiogemeenten kunnen nu op het gebied van zorgcoördinatie op dezelfde plek terecht. Daarnaast is er in de aanpak steeds meer structurele aandacht voor alle vormen van mensenhandel, waaronder criminele uitbuiting.

De VeiligheidsAlliantie Rotterdam (VAR) heeft twee campagnes georganiseerd, 'Kijk op mensenhandel' en 'Steek jij je hand uit'. Vanuit de politie is er een actieweek mensenhandel georganiseerd die in het thema stond van de aanpak van klanten van minderjarige sekswerkers en de kwetsbaarheid van minderjarigen in de prostitutie. Daarnaast hebben de VAR, het ESSM en de politie gezamenlijk een 'Week tegen mensenhandel' georganiseerd met verschillende activiteiten.

Bij Stichting Humanitas kwamen er in 2022 23 minderjarigen in de hulpverlening. In de regionale monitor mensenhandel van 2021 werd het zicht op minderjarige slachtoffers benoemd als aandachtspunt.

De gemeentelijke aandachtfunctionarissen mensenhandel zijn door de VAR ondersteund in de uitvoering van hun rol binnen de eigen gemeente. Ook vond er in 2022 veel activiteit plaats op het gebied van awareness. Zowel bij gemeenten als bij de politie werden collega's getraind op het signaleren van mensenhandel. Des te meer mensen getraind zijn op het herkennen van signalen, des te meer signalen er eventueel binnen kunnen komen.

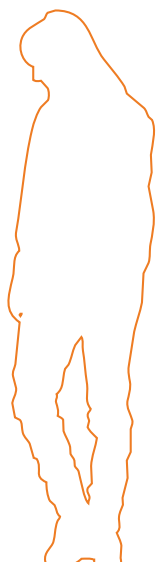
Hoewel er mooie ontwikkelingen hebben plaatsgevonden in de regionale aanpak mensenhandel, blijven er ook nog diverse knelpunten bestaan:

- Het aantal slachtoffers mensenhandel dat landelijk aangemeld wordt blijft dalen. De oorzaak hiervan ligt zeer waarschijnlijk niet in een afname van het werkelijke aantal slachtoffers mensenhandel. Dit blijft dus een aandachtspunt.
- Bij het Meld- en adviespunt Mensenhandel van het ESSM komen voornamelijk meldingen van naasten en medewerkers van professionele organisaties binnen. De meldingen van slachtoffers zelf kwamen in 2022 slechts enkele malen binnen. Het vergroten van de meldingsbereidheid van slachtoffers zelf kan als aandachtspunt gezien worden.
- Een aandachtspunt is dat het voor gemeenten soms lastig is om binnen te komen bij middelbare scholen. Op deze relatie kan meer worden geïnvesteerd, bijvoorbeeld in het organiseren van voorlichting.
- Het aantal signalen van arbeidsuitbuiting of ernstige benadeling die binnenkomen bij de NLA blijft laag in relatie tot de vermoedens van uitbuiting. Het aantal keer dat arbeidsuitbuiting of ernstige benadeling daadwerkelijk wordt vastgesteld, is ook zeer beperkt.
- Hoewel er steeds meer aandacht komt voor criminele uitbuiting, heeft dit tot op heden nog niet geleid tot concrete casussen. De politie heeft wel enkele signalen criminele uitbuiting ontvangen, maar deze hebben niet geleid tot afgerond opsporingsonderzoek.

Het vervolg

De bevindingen uit de regionale monitor mensenhandel 2022 zullen worden voorgelegd aan de Regionale Tafel Mensenhandel en aan het Regionaal VeiligheidsOverleg (RVO). Het regionaal programma mensenhandel loopt medio 2023 ten einde. Mensenhandel is in de Veiligheidsagenda 2023-2026 opgenomen als thema dat hoog op de politieke agenda staat. In juli wordt aan het RVO een evaluatie aangeboden met een herijkt beleidskader Mensenhandel en een voorstel voor continuering. Hierbij zal nadrukkelijker aandacht zijn voor arbeidsuitbuiting van arbeidsmigranten. Dit thema is toegevoegd aan de portefeuille na een besluit van het Regionaal Veiligheids-overleg over de portefeuilledverdeling.

In het kader van awareness staan er in 2023 al volop activiteiten gepland. Het opleidingsaanbod van de VAR zal begin 2023 worden uitgebreid naar trainingen aan andere professionals, zoals adviseurs in het sociale domein en medewerkers die in contact komen met burgers, zoals medewerkers publiekszaken en schuldhulpverlening.

Interview slachtoffer seksuele uitbuiting: Bianca

‘Thuis maakte ik steeds meer ruzie met mijn moeder en zusje. Als ik al naar huis kwam. Vaak kon ik wel terecht bij mijn stiefvader, die ik als vader zie ook al zijn hij en mijn moeder uit elkaar. Maar geen van allen wist wat er zich werkelijk afspeelde in mijn leven.

Tot die bewuste avond waarop ik bij mijn oom en tante logeerde, omdat het thuis niet goed ging. Daar moest ik 's avonds mijn telefoon inleveren en rond 23.00 uur kwamen ze bij me om te vragen of ik naar beneden kwam. Ze wilden met me praten. Terwijl ik boven was, was ik namelijk 32 keer gebeld. Mijn oom vond dit bizar, dus hij ging op onderzoek uit en vond zo mijn appgesprekken. Ik kon op dat moment niet anders dan alles op tafel gooien en vertellen wat er al een hele tijd speelde. Ik was slachtoffer van een groepje jongens met verkeerde bedoelingen. Nog dezelfde avond hebben we aangifte gedaan waarna het allemaal heel snel ging. Ik verbleef op verschillende locaties, maar vanwege mijn veiligheid werd ik uiteindelijk overgeplaatst naar Fier. Ik had maar twee uur om mijn tas in te pakken.

Achteraf ben ik blij dat het die avond zo is gelopen, want ik weet zeker dat ze me anders nog steeds in hun macht hadden gehad. Nu ben ik juist heel trots op hoe ik uit die situatie ben gekomen, waar ik nu sta en op het feit dat ik weer perspectief in het leven heb. Ik heb zelfs weer toekomstdromen. Zo wil ik nog graag een boek schrijven over mijn leven. Ik schrijf nu ook al elke dag. Gedichten bijvoorbeeld. Of liedjes, want zingen is een grote passie van me. Daar kan ik altijd heel goed mijn gevoel in kwijt.

En ik wil graag naar de politieacademie, omdat ik bij de politie andere jongens en meisjes kan helpen die in dezelfde situatie zitten als ik destijds. De keren dat ik bij de politie om hulp probeerde te vragen voelde ik me niet gehoord en serieus genomen. Dat wil ik graag anders doen, zodat ik van betekenis kan zijn voor andere slachtoffers. Ik wil graag tegen ze zeggen dat je er beter uitkomt als je erover praat en je laat helpen.’

Bianca (15) is cliënt bij Fier.

**De namen van de geïnterviewden zijn verzonden, het verhaal is echt.*

Interview slachtoffer seksuele uitbuiting: Joyce

‘Van mijn zesde tot mijn dertiende deed ik aan turnen. Wat ik daar zo leuk aan vond? Zo'n sprong doen: dat geeft een kick. En het steeds beter en beter worden. Ik wilde altijd het uiterste uit mezelf halen, trainde vijf tot zes keer per week. En bijna iedere zaterdag een wedstrijd. Het was een leuke tijd: ik kwam in heel Nederland voor wedstrijden en ik won medailles. Ik werd zelfs een keer Nederlands kampioen. Op die gouden medaille ben ik heel trots.

Het doorzettingsvermogen dat ik nodig had om mijn sport te kunnen doen, heb ik altijd al gehad. Mijn leven was niet altijd makkelijk, maar ik gaf nooit op. Als kind werd ik gepest, maar toch bleef ik naar school gaan. Later kwam ik aanraking met jongens die niet goed voor me waren. In mijn hoofd hoor ik nog steeds hun stemmen. Als iemand tegen mij zegt dat ik het goed doe, spreekt zo'n stem dat tegen. 'Je bent het niet waard', zegt hij dan. Of ze vertellen me dat ik mezelf moet snijden. Door de stemmen slaap ik bijna niet. Meestal maar twee uur per nacht. Dat is bijna niet vol te houden.

Op een dag werd ik gevonden in een huis. Dat was het moment dat het voor mijn omgeving duidelijk werd: er is iets aan de hand. Het voelde als een opluchting. Eindelijk kon ik iets vertellen over de mensenhandel waar ik in terecht was gekomen. Ik had zoveel gelogen tegen mijn ouders. Als ik thuiskwam, kon ik ze niet vertellen wat ik had gedaan. Ik moest wel, want de jongens dreigden mijn ouders iets aan te doen. Ik besloot aangifte voor verkrachting te doen, maar een jaar later werd de zaak geseponneerd omdat er niet genoeg bewijs was. Dat deed veel pijn.

Inmiddels woon ik een paar maanden bij Fier. Daar koos ik zelf voor. Door de behandelingen hier wil ik leren omgaan met de stemmen in mijn hoofd. Of misschien kunnen ze wel helemaal verdwijnen. Dat zou ik het liefste willen. En ik wil mijn trauma's verwerken. Er zijn dagen geweest dat ik de pijn niet meer wilde voelen. Dagen waarop ik niet wist of ik de volgende dag wel mee zou maken. Maar ik heb niet opgegeven. Daar ben ik trots op. Ik ben een doorzetter: ik kom er uiteindelijk wel.’

Joyce (16) is cliënt bij Fier.